

Зазвичай грантові кошти становлять невелику частку фінансування потреб міст в економічно розвинутих країнах. Натомість в Україні, де доступ до інших фінансових ресурсів є вкрай обмеженим, саме грантові кошти часто мають вирішальне значення для фінансування різноманітних проєктів у сфері місцевого економічного розвитку.

Досить довго для місцевих громад доступними із зовнішніх джерел були хіба що трансферти з державного бюджету. Однак тепер місцеві органи влади дедалі частіше одержують доступ до інших зовнішніх ресурсів. Передусім ідеться про інвестиційну та інноваційну діяльність, упровадження державних цільових програм тощо. Так, лише коштом внутрішніх джерел фінансування розв'язати всі проблеми, яких у деяких містах накопичилося чимало, неможливо, тому дедалі більше міст виходять на ринки запозичень, залучають інвестиції та інші ресурси ззовні.

Перелік використаних джерел

1. Посібник з основ теорії і практики МЕР «Місцевий економічний розвиток – шлях до процвітання громади» підготувало ТОВ «Локхейвен Менеджмент Консалтантс» (Lochaven Management Consultants Ltd.) на замовлення Проєкту міжнародної технічної допомоги «Місцевий економічний розвиток міст України». URL:http://www.mled.org.ua/media/docs/LED_Guide_2014_UKR.pdf

2. Практичний посібник «Місцевий економічний розвиток: моделі, ресурси та інструменти фінансування» підготовлено Центром громадської експертизи на замовлення проєкту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проєкт ПРОМІС), який упроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади. URL:https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/601/PLEDDG_LED_Finance_Guide_Part_1.pdf

УДК 330.3

Тимошик Наталія

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та фінансів

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м.Тернопіль, Україна

Nataliia Tymoshyk

PhD (Economics) Docent

Associate Professor at the Department of Economics and Finance Department
Ternopil Ivan Puluj National Technical University

Ternopil, Ukraine

ОСНОВНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА BASIC PRINCIPLES OF FINANCIAL RISK MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

В сучасних умовах підприємства щоразу стикаються з великою кількістю різних ризикових ситуацій і, відповідно, з невизначеністю. В зв'язку з цим існує необхідність у розкритті суті поняття «фінансові ризики» та визначенні тих чинників, які можуть спричинити до непередбачуваних негативних наслідків. Дослідження питання сутності фінансових ризиків та обґрунтування чинників для підприємства є актуальним.

Теоретичні та практичні основи фінансових ризиків суб'єктів господарювання обґрунтовували такі вітчизняні вчені: І. Бланк, О.Є.Кузьмін, Л.В. Наливайко, А.В.Свідерська, Ю.С. Скакальський, О.Л. Устенко, О.І. Ястремський та ін. Їхній науковий внесок здійснений у розкритті сутності ризику, тлумаченні поняття «фінансовий ризик» тощо.

Фінансові ризики – це, з однієї сторони, небезпека можливої втрати певних ресурсів або їх недоотримання; з іншої, це ймовірність одержання додаткового доходу, пов'язаного з існуючим ризиком [1].

Зростання впливу фінансових ризиків у процесі діяльності суб'єктів господарювання зумовлене зміною кон'юнктури ринку, економічної ситуації у державі, появою передових фінансових інструментів та технологій, розширенням різного характеру фінансових ділових відносин [2].

Як складна економічна категорія фінансовий ризик характеризує імовірність появи:

- простого ризику;
- складного ризику;
- зовнішнього або систематичного ризику;
- внутрішнього або непостійного ризику;
- економічних втрат;
- упущеної вигоди;
- втрати основних і додаткових доходів;
- як економічних втрат, так і додаткових доходів;
- інших непередбачуваних втрат.

При цьому прослідковується тісний зв'язок ризику ймовірності та невизначеності.

Чинники ризику – це різного характеру причини, що спричиняють до виникнення та прояву певних видів ризику[3].

У структурі ризику слід виділити зовнішні та внутрішні чинники [4]. Зовнішні – невіддільні підприємству і зумовлені ринковими та загальноекономічними факторами. Їх потрібно враховувати при виробленні стратегічних і тактичних цілей та цільових програм розвитку, але самостійно не можна нічого змінювати.

Сюди відносяться такі чинники:

- циклічність економіки (підняття, спад);
- зниження обсягів виробництва у державі;
- непередбачувані зміни кон'юнктури фінансового ринку;
- зміна умов інвестування на макрорівні;
- складність політико-правових умов;
- недосконалість податкового законодавства;
- зниження реальних доходів юридичних та фізичних осіб;
- зниження платіжного обороту;
- ріст інфляційних процесів та ін.

Внутрішні чинники виникнення ризику зумовлені специфікою та видами діяльності підприємства. В зв'язку з цим, всі внутрішні чинники доцільно розділити на:

- загальні, які пов'язані з інвестиційною, операційною та фінансовою діяльністю; з інноваційним, виробничим, інвестиційним транспортним, кадровим потенціалом; неефективною структурою активів і капіталу тощо;
- специфічні - обумовлені територіальними, галузевими особливостями діяльності підприємства, помилковістю при ухваленні рішень, непередбачуваними обставинами, економічними злочинами, порушеннями тощо).

Загалом інформація, яка використовується в процесі управлінні фінансовими ризиками, є рішенням, при допомозі яких суб'єкт управління (менеджер із ризику) здійснює вплив на об'єкти управління (ризик). Прийняте керівництвом рішення в обов'язковому порядку повинне бути доведене до осіб, що безпосередньо впливають на конкретні об'єкти управління.

Водночас інформація знизу повинна надходити до вищих рівнів управління з метою негайного коригування прийнятих управлінських рішень.

Доцільно проводити аналіз фінансових ризиків такими етапами:

- виявлення ступеня дії внутрішніх та зовнішніх чинників, які спричиняють до зменшення або збільшення величини ризику;

- обґрунтування впливу виявлених чинників;
- визначення допустимої величини ризику;
- проведення оцінки ступеня ризику з позицій економічної та фінансової доцільності, їх розрахунок;
- визначення альтернативних варіантів;
- ухвалення рішень з врахуванням допустимої величини ризику;
- коригування рішень і розробка заходів зі зниження величини ризику.

Існують поняття якісного і кількісного аналізу ризику. Якісний аналіз більш складний і вимагає базових спеціальних знань, інтуїції та досвіду щодо економічних категорій. Він передбачає визначення чинників ризику, їх характеру, сфери ризику з метою їх ідентифікації. В свою чергу кількісний аналіз в своїй основі містить кількісне визначення величини впливу ризиків на певний період і, в кінцевому підсумку, дозволяє встановити ступінь ризикованості задуму.

Ризик у діяльності вимагає посиленої уваги менеджера при ухваленні управлінського рішення, оскільки будь-яке рішення пов'язане з реалізацією того чи іншого завдання є ризиковим.

Таким чином, причинами виникнення ризику є непередбачувані суперечності та зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі діяльності підприємства, які при певних обставинах здатні здійснювати значний дестабілізуючий вплив на існуючий об'єкт ризику. При цьому можна стверджувати, що у світі фінансових ринків та продуктів тільки підприємства, які в силі контролювати і ефективно управляти своїми ризиками, здатні досягти успіху. Основним важелем мінімізації фінансових ризиків у діяльності підприємств повинні стати вироблення та впровадження конкретної та ефективної системи управління ризиками за умови врахування всіх особливостей даного підприємства.

Перелік використаних джерел

1. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками / И. А. Бланк. К.: Ника-Центр, 2005. 600 с.
2. Кузьмін О. Є. Ризики та організаційне забезпечення процесу інтелектуалізації систем менеджменту підприємств / О. Є. Кузьмін, Й. С. Ситник // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2017. Вип. 23(1). С. 81-85. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2017_23(1)_20).
3. Наливайко Л.В. // Економічний аналіз : зб. наук. праць / редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Т. 23. № 2. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2016. С. 126–130.
4. Свідерська А.В. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.04; Хмельниц. нац. ун-т. Хмельницький, 2016. 290 с.
5. Скакальський Ю.С. Контролінг фінансових ризиків підприємств: дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.08; Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана. Київ, 2016. 231 с.